

EUROOPA LIIDU MAJANDUSPOLIITIKA 2009. AASTA I KVARTALIS

Välismajanduse ülevaade, 15. september 2009

Koostanud: Eesti Panga rahvusvaheliste suhete, õigus- ja finantseksperdid

Käesoleva aasta I kvartal oli majandus- ja finantssektori jaoks väga keeruline kõigis Euroopa Liidu (EL) riikides. Kriisi mõju jõudis reaalsektorisse, mis kajastus majandusnäitajate kiires halvenemises, tingis prognooside pessimistlikumaks korrigeerimise ning viis enamiku liikmesriikidest allapoole ülemäärase eelarvepuudujäägi piirmäära. Mitmes riigis suurenes eelarvedefitsiit lausa kahekohaliseks. Üleliigse eelarvepuudujäägi menetlus algatati Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Läti, Suurbritannia, Ungari ja Malta suhtes.

Reaalsektori olukorra halvenemise tõttu on kasvanud oht, et finantssektor satub suurenenud krediidiriskide tõttu täiendava surve alla. Seetõttu käsitleti finantskriisi lahendamise küsimusi I kvartalis peaaegu kõigis Euroopa Liidu Nõukogu majandus- ja rahanduskomitee, rahandusministrite ja Euroopa Keskpankade Süsteemi aruteludes.

Kriisi mõju ja lisariskid

Kriisi mõju jõudis I kvartalis ka reaalsektorisse. Seetõttu ohustavad finantssektorit lähiajal lisariskid, sest reaalsektori olukorra halvenemine paneb finantssektori **krediidiriskide kasvu tõttu täiendava surve alla ja suurendab kahjumeid.** Mitme Euroopa Liidu institutsiooni, näiteks Euroopa pangajärelevalve komitee (CEBS) hinnangul ei olnud finantssektori suurim ohullikas I kvartalis enam nn *subprime*-varadest tulenev risk, vaid reaalsektori halvenevast olukorrast tingitud krediidirisk.

Liikmesriigid on erineval kujul lubanud finantssektorile abi anda kuni 3 triljoni eurot. Praegu on finantssektori abi jõudnud kolmandasse etappi, mis keskendub pankade halbade varade probleemi lahendamisele. Euroopa Komisjon esitles veebruaris Euroopa Liidu ühtset raamistikku pankade halbade varadega tegelemiseks. Üldjoontes näeb raamistik ette, et halbade varade eemaldamist kasutatakse ainult vajadusel, samas varade valik on suhteliselt paindlik. Konkreetsed paketid peab heaks kiitma Euroopa Komisjon. Mahuka piiriülese tegevusega pankade puhul tuleb kaasata ka teiste liikmesriikide ametivõimud.

Tegutsemine rahvusvahelisel tasandil

Finantskriisi lahendamisega seotud tegevused kulmineerusid aprillis toimunud tippkohtumistega, mille ettevalmistamiseks olid Euroopa Liidu komiteede kaudu kaasatud kõik liikmesriigid. Kohtumisel käsitletud teemad hõlmasid IMFi rahastamise suurendamist, üleilmsete kaubavoo- gude ja arengubi rahastamist, finantsalase õigusraamistiku karmistamist kogu maailmas ning finantsstabiilsuse foorumi (FSF) laiendamist. Euroopa Liidu perspektiivist ei toonud tippkohtumised siiski kaasa kuigi palju uut, kuna paljud kokkulepitud sammud on Euroopa Liidus nagunii juba rakendumas.

Kokkuvõttes kujunesid aprilli tippkohtumiste tulemused erinevalt eelmise aasta sügisel toimunud kohtumistest oodatust paremaks. Teiste hulgas kiitsid neid tulemusi ka Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso ning Euroopa Liidu eesistuja Tšehhi.

Ida-Euroopa probleem

Finants- ja majanduskriisi süvenedes kasvas järsult mure Euroopa Liidu väliskapitalist sõltuva Ida-Euroopa pärast. Tippkohtumisel rõhutati korduvalt, et Ida- ja Lääne-Euroopa kriisilahendamise käsitlused peaksid olema erinevad. Konkreetsematest tegevustest otsustas Euroopa Liit anda **maksebilansiabi Rumeeniale ning suurendada ELi maksebilansiabi limiite.**

Mure väliskapitalist sõltuva Ida-Euroopa pärast kasvas I kvartalis järsult. See on tingitud nii kapitalivoo-
gude kokkukuivamisest kui ka turuosaliste kartusest, et Lääne-Euroopa päritolu finantsasutused võivad praegustes rasketes oludes oma Ida-Euroopa tütaretevõttes hüljata, jättes sealse valitsused silmitsi suurte probleemidega. **Ühest küljest on turgudel populaarne seisukoht, et Ida-Euroopa riike võib vähemalt osaliselt pidada süüdlaseks nende endi probleemides** (ja seega peaks nad oma vigade eest ka ise maksma), kuna viimastel aastatel sisse voolanud väliskapital hoogustas sisenõudlust ja põhjustas kinnisvarabuumi. Teisest küljest on probleem tunduvat laiem, sest jättes Euroopa Liitu kuuluvad Ida-Euroopa riigid ilma piisavast toetusest, alavääristatakse ka ELi ühtset turgu ning ELi üldiselt, seda enam, et mitmes euroala riigis (**Suurbritannia, Portugal, Iirimaa**) pole majandusolukord kuigi palju parem.

Larosière'i aruanne

2008. aasta sügisel moodustas Euroopa Komisjon Jacques de Larosière'i poolt juhitava kõrgetasemelise töögrupi, kellel paluti analüüsida võimalusi ja pakkuda komisjonile 2009. aasta kevadeks välja lahendusi järgmistele küsimustele:

- 1) kuidas parendada Euroopas **finantsinstitutsioonide ja -turgude üle teostatava järelevalve** korraldust;
- 2) kuidas parendada Euroopas **piiri- ja valdkondadeülest koostööd finantsstabiilsuse tagamisel**, sh eelhoiatussüsteemide, riskijuhtimise ning kriisihalduse küsimustes;
- 3) kuidas parendada Euroopa Liidu pädevate asutuste poolt **finantsstabiilsuse tagamiseks tehtavat koostööd** teiste riikide ja piiriüleste pädevate asutustega.

Larosière'i töörühma aruanne avaldati I kvartalis ja see sisaldas konkreetseid ettepanekuid **Euroopa Liidu järelevalve korralduse reformimiseks**. Muu hulgas soovitati järelevalve muuta kahetasandiliseks. Esimene oleks mikrotasand ehk individuaalsete finantsasutuste järelevalve ja teine makro-järelevalve ehk süsteemsete riskide analüüs. Selle ettepaneku elluviimiseks tuleks moodustada kaks uut kõrgema taseme koordineerivat üksust: **Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu**, mis tegeleks makrotasandi analüüsiga ja poliitiliste suuniste andmisega, ning **Euroopa Finantsjärelevalveasutuste Süsteem**, mis koondaks enda alla järelevalvetegevuse. Läbirääkimised aruandes toodu rakendamise üle käivitusid mai keskel, kui Euroopa Komisjon esitab konkreetsema tegevuskava.

Euroopa majanduse päästeplaan

Novembris 2008 avaldati Euroopa Komisjoni teatis soovitud Euroopa Liidu majanduse elavdamiseks ehk nn **Euroopa majanduse päästeplaan**. Tegu on meetmete kogumiga, millega soovitakse kiirendada paljude Lissaboni strateegias sisalduvate tegevuste elluviimist ning pakutakse välja lisavõimalusi majanduse elavdamiseks.

Päästeplaani arutati korduvalt majandus- ja rahanduskomitee kohtumistel ning väljapakutud põhimõtted kiideti heaks veebruaris rahandusministrite kohtumisel. Päästeplaani rakendamise põhimõtted esitati ka märtsis toimunud Euroopa Ülemkogule, kus kiideti päästeplaan heaks. Rõhutati, et tuleb jätkata kokkulepitud meetmete rakendamist, järgides siseturu ja avatuse põhimõtteid. Komisjoni ja nõukogu peavad neid meetmeid hindama ja esitama sellekohase aruande 2009. aasta juunis toimuvale ülemkogule. Euroopa majanduse päästeplaani elluviimisel tuleb järgida stabiilsuse ja kasvu pakti, kuid lubatud on mõningane paindlikkus ning aluseks tuleb võtta riigipõhine lähenemine.

Euroopa majanduse elavdamise plaanis kutsutakse riike üles tegema õigeaegseid ja kooskõlastatud jõupingutusi. Esialgseks Euroopa Liidu ja liikmesriikide eelarvestiimuliks pakuti välja 1,5% ELi SKPst, millest liikmesriikide panus on 1,2% SKPst. Aastatel 2009–2010 võib stiimul olla kokku 3–4%.

Eelarvepuudujäägi menetlus

Kui vaadata liikmesriikide rakendatavaid abipakette ja eelarvepoliitikat, on riikide abipakettide vahel märkimisväärsed erinevused. Liikmesriikide laenu tasemed tõusevad kohati kiiresti ja mõningatel juhtudel on eelarvepuudujääk saavutanud äärmiselt kõrge taseme. Kui 3% eelarvedefitsiidi kriteeriumi ületatakse pikema aja jooksul, algatatakse riigi suhtes üleliigse eelarvepuudujäägi menetlus. **Üleliigse eelarvepuudujäägi menetlus on juba algatatud Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Läti, Suurbritannia, Ungari ja Malta suhtes.**

Stabiilsuse ja kasvu pakt

Stabiilsuse ja kasvu pakt on Euroopa Liidu eelarvepoliitika kooskõlastamise alus, mille usaldusväarsus tuleb praegust olukorda arvestades kindlasti säilitada. Edaspidi on oluline, et Euroopa Liit lepiks kokku kooskõlastatud kriisist väljumise strateegia.

Struktuurireformide abil saab toetada tööhõivet, kodumajapidamiste sissetulekuid ja lühiajaliselt kogunõudlust, tugevdada vastupanuvõimet, lihtsustada kasvu taastumist ning toetada eelarvestiimulite saavutamiseks tehtavate jõupingutuste usaldusväarsust. Tagatud peab olema **pikaajaline struktuuri-reformi kava täideviimine**. Võttes arvesse riikide eelarveseisundi halvenemist, tuleb tagada struktuuripoliitika meetmete tasuvus. **Erilist tähelepanu tuleb pöörata meetmetele, millel puudub otsene eelarveline mõju, nagu näiteks halduskoormuse vähendamine ja turgude liberaliseerimine.**